

Nr 26

Bevillningsutskottets betänkande med anledning av motioner rörande förvärvsavdragen vid beskattningen m. m.

(2:a avd.)

Yrkanden

1) de likalydande motionerna I: 34 av herr *Virgin m. fl.* och II: 41 av herr *Holmberg m. fl.*, i vilka yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer, att Kungl. Maj:t måtte med beaktande av de i motionerna anförda synpunkterna förelägga riksdagen förslag om komplettering av gällande bestämmelser om förvärvsavdrag, innebärande att föräldrar med minderåriga barn må kunna erhålla avdrag för styrkta nödiga kostnader för den av förvärvsarbetet föranledda barntillsynen;

2) de likalydande motionerna I: 566 av fröken *Pehrsson* och herr *Andreasson* samt II: 632 av herr *Johansson* i Skärstad *m. fl.*, i vilka yrkats, bl. a., att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om prövning av möjligheterna för gift kvinna till en rimlig avdragsrätt vid inkomsttaxeringen för lön till hembiträde i de fall där hustrun går ut i förvärvsarbete;

3) de likalydande motionerna I: 684 av fru *Diesen m. fl.* och II: 802 av fru *Kristensson*, i vilka yrkats att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att Kungl. Maj:t måtte utreda och föreslå avdragsrätt för styrkta och nödvändiga kostnader vid tillsyn av sjuk eller åldrig nära anhörig;

4) motionen II: 236 av fru *Ryding* och fru *Marklund*, vari yrkats

a) att riksdagen beslutar ändra skattebestämmelserna för ensamstående föräldrar som har hemmavarande barn, vilka under inkomståret fyller 18 år men på grund av fortsatta studier ej har förvärvsarbete, så att föräldrarna i skattehänseende behandlas på samma sätt som om de hade hemmavarande barn mellan 15 och 17 år

b) att vederbörande utskott utarbetar förslag till ny lagtext;

5) motionen II: 806 av herr *Lothigius* och fru *Jonäng*, vari yrkats,

a) att riksdagen antar följande

Förslag

till

Lag

om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370)

Härigenom förordnas, att 46 § 2 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 skall erhålla följande ändrade lydelse.

Bihang till riksdagens protokoll 1969. 7 saml. Nr 26

46 §.

2 mom. I hemortskommunen — — — försäkring; samt

4) för belopp som den skattskyldige enligt vid självdeklarationen fogat intyg från barnavårdsnämnd, barnavårdsman eller kommunal förtroende-
man utgivit under beskattningsåret för underhåll av sådant hans barn un-
der 16 år som icke varit hemmavarande.

Har skattskyldig — — — eller underhållsbidraget.

Därest skattskyldig — — — nämnda tid.

Avdrag, som — — — 18 år.

b) att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om särskild utredning och
förslag syftande till objektiv behandling av skilsmässoparter.

Övriga yrkanden i de under 2) angivna motionerna I: 566 och II: 632 har
hänvisats till statsutskottet.

Frågornas tidigare behandling m. m.**Förvärvsavdragen**

Gällande bestämmelser innebär i huvudsak följande.

Hustru, som har inkomst av jordbruksfastighet, rörelse eller tjänst, är
berättigad till förvärvsavdrag. Om makarna inte har minderåriga barn,
utgör förvärvsavdraget 300 kr. Har makarna hemmavarande barn under
16 år beräknas avdraget i fråga om inkomst av rörelse eller tjänst till 300
kr. jämte s. k. kvotavdrag med 25 % av förvärvsinkomsten, dock högst till
3 000 kr. Gift kvinna med inkomst av jordbruksfastighet medges förvärvs-
avdrag med högst 1 000 kr., om hon haft hemmavarande barn under 16
år. Vid s. k. faktisk sambeskattnings, d. v. s. om hustrun utfört arbete i
mannens jordbruk eller rörelse, äger mannen, om makarna inte har hem-
mavarande minderåriga barn, rätt till förvärvsavdrag med 300 kr., när
hustruns arbete i förvärvskällan haft ett värde av minst detta belopp. Om
makarna haft hemmavarande barn under 16 år, medges avdrag med vär-
det av hustruns arbetsinsats i förvärvskällan, dock högst med 1 000 kr.
Beträffande rätt till förvärvsavdrag för ensamstående barnförsörjare gäller
oberoende av kön de regler, som tillämpas för hustru med egen inkomst.
I fråga om inkomst av jordbruksfastighet är reglerna om förvärvsavdrag
dock gynnsammare för de ofullständiga familjerna än för makar. Sådan
inkomst berättigar nämligen den ensamstående barnförsörjaren till avdrag
med 300 kr. jämte kvotavdrag med 25 % av inkomsten av jordbruksfastig-
heten, dock högst med 3 000 kr.

Allmänna skatteberedningen föreslog i sitt betänkande med förslag till
nytt skattesystem (SOU 1964: 25) bl. a. att förvärvsavdragen för familjer
med hemmavarande barn skulle höjas väsentligt.

År 1965 tillsattes inom finansdepartementet en särskild arbetsgrupp,

familjeskatteberedningen, för att skyndsamt överse familjeskattningen och därmed sammanhängande frågor.

I proposition nr 14 till 1965 års riksdag framlades i enlighet med riktlinjerna i allmänna skatteberedningens betänkande förslag till omläggning av den direkta och indirekta beskattningen. I propositionen föreslog departementschefen dock inte några ändringar rörande förvärvsavdragen med hänsyn till att frågan om familjeskattningens utformning var under övervägande och till att sådana ändringar skulle påverka det kommunala skatteunderlaget. De i propositionen framlagda skattereformerna behandlades i bevillningsutskottets betänkande nr 16.

I motioner hade hemställts om betydande höjningar av förvärvsavdragen. Utskottet konstaterade, att de kostnader, som är förenade med hustruns förvärvsarbete om familjen har hemmavarande barn, i vissa fall ganska avsevärt översteg förvärvsavdragets tidigare maximibelopp, 2 000 kr. Mot bakgrunden därav delade utskottet motionärernas uppfattning, att en viss uppräknig av förvärvsavdragen var erforderlig för skattskyldiga med hemmavarande minderåriga barn. Utskottet föreslog med hänsyn därtill en uppräknig av förvärvsavdragen. Förslaget innebar bl. a. att kvotavdraget höjdes från 20 till 25 % och att maximiavdraget höjdes från 2 000 till 3 000 kr. Utskottets förslag godtog av riksdagen.

Även vid 1966—1968 års riksdagar väcktes motioner om höjning av förvärvsavdragen och om avdrag för faktiska kostnader för barntillsyn. Utskottet anförde i sitt betänkande 1968: 18, vilket godkändes av riksdagen, bl. a. följande.

Vid behandlingen av motsvarande utredningsyrkanden vid föregående års riksdag uttalade utskottet bl. a., att det inte var lämpligt att ta ställning till förslag om mer väsentliga ändringar i utformningen av förvärvsavdragen innan familjeskatteberedningens utredningsarbete avslutats. Utskottet framhöll vidare, att vissa av de i motionerna berörda kostnaderna — i den mån de över huvud taget borde beaktas vid beskattningen — var av den karaktären, att samhället lämpligen borde lämna kompensation härför på annat sätt än genom beskattningen, och att det i första hand torde ankomma på familjepolitiska kommittén att ta ställning till dessa spörsmål.

I de nu förevarande motionerna har några nya skäl inte anförts, som kan föranleda annan ståndpunkt från utskottets sida. Behovet av utredning angående behandlingen i skatte- och bidragshänseende av de kostnader, som uppkommer för barnfamiljer på grund av föräldrarnas förvärvsarbete, är redan tillgodosett, och resultatet av familjeskatteberedningens arbete väntas bli framlagt under innevarande vår. Utskottet avstyrker således bifall till motionerna.

Familjeskatteberedningen har nu slutfört sitt utredningsuppdrag. I sitt betänkande *Individuell beskattning* (Fi stencil 1969: 4) anför beredningen bl. a. att förvärvsavdraget principiellt sett inte hör hemma i en renodlad individuell beskattning. I ett sådant system bör skatten avvägas med hänsyn till individens egna förhållanden, oberoende av kön, civilstånd och barnförekomst. Det stöd åt barnfamiljerna, som enligt beredningen själv-

fallet måste ges även vid detta system, bör då lämnas genom familjepolitiska åtgärder. — I det av beredningen förordade alternativet för en individuell beskattning har beredningen så långt möjligt sökt undanröja den särskilda tröskeleffekten då hemmama tar förvärvsarbete. I syfte att begränsa skattehöjningarna för vissa grupper vid en övergång till individuell beskattning föreslås reduktion av den uträknade skatten med högst 1 800 kr. för makar utan barn och ogift med barn som fyllt 16 eller 17 år, 2 700 kr. för makar med barn och 3 600 kr. för ogift med barn under 16 år.

Beskattningen av ogift med barn

Ogift skattskyldig med hemmavarande minderårigt barn beskattas i väsentliga hänseenden enligt samma regler som gäller för gift skattskyldig. Har barnet inte fyllt 18 år medges ortsavdrag och schablonavdrag för kommunalskatt med samma belopp som för gift skattskyldig, d. v. s. med sammanlagt 9 000 kr. i stället för 4 500 kr., och den statliga inkomstskatten beräknas enligt den gynnsammare skatteskalan för gift skattskyldig. Om barnet inte fyllt 16 år medges förvärvsavdrag i enlighet med vad som tidigare angetts.

Enligt förut gällande bestämmelser erhöll ogift skattskyldig med barn, som inte var hemmavarande, förhöjt ortsavdrag på samma sätt som en ogift med hemmavarande barn. Avdrag för vad den skattskyldige utgivit såsom periodiskt understöd medgavs icke, eftersom understödet utgått till undervisning eller uppfostran. I syfte att undvika vissa olägenheter med det förhöjda ortsavdraget ersattes detta vid 1960 års riksdag med en rätt till avdrag för vad som faktiskt utgivits, dock högst med 1 000 kr. (prop. 1960: 76, BeU 1960: 40). Nu gällande bestämmelser infördes år 1965 på förslag av bevillningsutskottet (BeU 1965: 16) och innebär att avdrag medges för vad som utgivits för underhåll av icke hemmavarande barn under 16 år, dock högst med 1 000 kr. för varje barn. Som skäl för förslaget åberopade utskottet bl. a. att underhållsskyldigheten väsentligen nedsätter skatteförmågan hos den som har att utbetala bidrag till mer än ett barn. Vid ställningstagandet till förslaget borde enligt utskottet särskilt uppmärksammas att skattskyldig med stor försörjningsbörda hade rätt till avdrag för väsentligen nedsatt skatteförmåga med — utöver maximibeloppet för sådant avdrag 4 500 kr. — högst 1 000 kr. för varje barn.

Yrkanden av samma innebörd som i motionen II: 236 prövades vid 1966 års riksdag. Bevillningsutskottet avstyrkte desamma och anförde i sitt av riksdagen godkända betänkande nr 47 bl. a. att även smärre justeringar av ortsavdragsbeloppen skulle leda till ej försvarbara skattebortfall, och att frågan om ortsavdragens storlek borde bedömas i samband med en fullständig prövning av familjebeskattningen. I vad avsåg förvärvsavdragen erinrade utskottet om att riksdagen år 1965 beslutat en inte oväsentlig uppräknings av dessa. Någon anledning att ytterligare liberalisera

förvärvsavdragsreglerna förelåg enligt utskottets mening inte. Härtill kom att de ändamål motionärerna ville tillgodose genom en utvidgning av förvärvsavdraget i väsentlig mån var tillgodosedda genom den rätt till studie- hjälp och till studiemedel, som införts genom den studiesociala reformen år 1964.

Familjeskatteberedningen har som ovan nämnts framhållit att en individuell beskattning i princip bör avvägas utan att hänsyn tas till civilstånd och barnförekomst. Beträffande underhållsbidraget till barn har beredningen emellertid fäst uppmärksamheten på det samband som enligt beredningens uppfattning finns mellan lagen den 16 december 1966 (nr 680) om ändring av vissa underhållsbidrag och ifrågavarande avdragsbestämmelser och anfört att avdraget borde omprövas t. ex. vid mera betydande uppräknin- gar av bidragsbeloppen.

Motionerna

I: 34 och II: 41

Förvärvsavdraget bör i princip jämföras med avdrag för omkostnader i förvärvskälla. Normalt är nämligen endera maken liksom ensamstående förälder förhindrad att taga arbete utanför hemmet om icke kostnads- krävande åtgärder för tillsyn av barnen vidtas. Syftet med avdraget i den form det länge haft är sålunda att hänsyn skall tas till den minskade skatteförmåga som orsakas av de med förvärvsarbete förknippade barntillsynskostnaderna. Denna avdragsrätt åstadkommer dels en större valfrihet för den enskilde mellan förvärvsarbete och arbete i hemmet, dels en bättre skatteavvägning mellan förvärvsarbete med och utan barn.

Det nuvarande systemet med uteslutande schablonavdrag medför emel- lertid att avdrag medges även om utgifter för barntillsyn inte alls eller i endast obetydlig omfattning förekommit. Å andra sidan har familjer med flera barn i lägre åldrar ofta barntillsynskostnader, som vida överstiger det nuvarande schablonbeloppet. I dess nuvarande utformning kan förvärvs- avdraget således medföra så vitt skilda effekter, att det i ena fallet uppfattas som en ren premie på förvärvsarbetet och i andra fallet som en ren diskri- minering. Ur valfrihetssynpunkt är denna konstruktion ej tillfredsställande. Bättre skulle det vara med ett avdragssystem, som utformas med direkt hän- syn till de reella barntillsynskostnaderna. Endast därigenom torde förvärvs- avdraget kunna uppfattas såsom neutralt i fråga om valet mellan hem- och förvärvsarbete.

Som komplement till nu gällande regler om schablonmässiga förvärvs- avdrag förordar motionärerna avdrag för styrkta och nödiga barntillsyns- kostnader. En avdragsrätt för faktiska omkostnader bör vara förbehållen sådana skattskyldiga som har barn under t. ex. tolv år och kan ev. maxime-

ras till vissa belopp. Liksom hittills bör gälla att avdrag får åtnjutas om och i den mån den inkomst som berättigar till avdrag därtill förslår.

Systemet innebär således en alternativ rätt till avdrag för faktiska och klart redovisade kostnader för barntillsyn. Gemensamt för de tillsynsfunktioner, som avdraget avser att täcka är att dessa har direkt avseende på barnet och att de måste fullgöras under tiden för vårdnadshavarens förvärvsarbete. Om utbetalat belopp för barntillsyn även avser ersättning för annat, såsom för allmänt hushållsarbete eller för kostnad för mat till barnet, bör beloppet i motsvarande grad reduceras. Avdragsrätt för faktiska kostnader bör dock omfatta alla former av egentlig barntillsyn.

Vid prövningen av storleken av yrkade avdragsbelopp bör utbetalad ersättning till barndaghem och andra offentliga institutioner liksom till familjedaghem kunna godtas, dock med avdrag för den del av ersättningen som eventuellt kan ha avsett barns kost under tillsynstiden. Beträffande sådan barntillsyn som utövas i den skattskyldiges hem bör viss ledning för prövning av beloppets skälighet kunna hämtas från jämförelser med de offentliga institutionernas självkostnader för den barntillsyn som utövas där. Här bör jämförelse kunna ske med barndaghemmens och de andra offentliga institutionernas kostnader, dvs. den kostnad denna barntillsyn faktiskt drar, inte den avgift som tas ut av föräldrar som anlitar institutionerna.

Införandet av avdragsrätt för faktiska barntillsynskostnader är den enda möjligheten att på ett konsekvent sätt ta hänsyn till skatteförmågan hos föräldrar med sådana nödvändiga omkostnader, vilket bör vara förvärvsavdragets syfte. Detta syfte kan aldrig nås med schablonavdrag, därför att dessa då skulle behöva sättas så högt för att täcka in fallen med de stora tillsynskostnaderna och därmed automatiskt motverka syftet genom att orättvist ytterligare favorisera dem med låga eller inga tillsynskostnader. Att märka är även att ett avdrag för faktiska kostnader ger stimulans för föräldrar att verkligen åstadkomma en ordentlig tillsyn av sina barn och vidare en möjlighet att betala konkurrenskraftiga löner för fullgoda ersättare i eller utom hemmet.

I: 566 och II: 632

Antalet färdigutbildade i kvinnliga serviceyrken är ganska stort att döma av statistiken från utbildningsanstalterna. I arbetslivet föreligger dock en akut brist på kvinnlig personal. Så har t. ex. flera vårdavdelningar på våra sjukhus vid upprepade tillfällen fått stängas på grund av bristen på sjuksköterskor. Andra områden av arbetslivet kan uppvisa liknande företeelser, t. ex. undervisningsväsendet. Orsakerna härtill är flera. Här må nämnas det förhållandet, att ett stort antal kvinnliga yrkesutövare i samband med giftermål och barnafödande lämnat sina anställningar. Givetvis kan här föreligga personliga ställningstaganden, men samhällsförhållandena är i stor utsträckning sådana, att gifta yrkesutbil-

dade kvinnor varken kan ordna det praktiskt för barnen eller finna det ekonomiskt försvarbart att ägna sig åt arbetslivet. Systemet med barn-daghem är ej tillnärmelsevis utbyggt så att det motsvarar behoven härvid-lag, och rådande skattepolitik med bl. a. nekad rätt till avdrag för hemhjälp under rubriken »kostnader för intäkternas förvärvande» gör det synnerligen ogynnsamt för gifta kvinnliga yrkesutbildade att återuppta sitt yrke.

Samhället har inte, med en påtaglig bristsituation för ögonen, råd att avvara insatsen av en betydande kader av högt kvalificerad personal i ser-viceyrkena. Ändrade förhållanden i detta avseende skulle medföra avse-värd vinning för samhället, som ju först i stor utsträckning har bekostat utbildningen av hithörande kategori. Det kan med visst fog sägas, att an-svaret för dessa frågors ordnande ligger hos kommunerna och landstingen, men dessa instanser är bundna i sin handläggning bl. a. genom utformning-en av skattepolitiken.

I: 684 och II: 802

Att införa sådana regler, som föreslås i motionerna I: 34 och II: 41 är enda möjligheten att på ett konsekvent sätt ta hänsyn till skatteförmågan hos föräldrar med nödvändiga kostnader för barntillsyn. Motsvarande av-dragsrätt bör tillkomma dem, som svarar för nödvändig tillsyn av sjuk eller åldrig nära anhörig. Den i dessa motioner föreslagna utredningen bör där-för få i uppdrag att utreda och föreslå avdragsrätt även för sådana styrkta, nödvändiga kostnader, som uppkommer vid tillsyn av sjuk eller åldrig nära anhörig.

II: 236

Barnbidraget upphör vid 16 år. Därefter får man allmänt studiebidrag, som skall vara en kompensation för detta men utgår endast under 9 måna-der per år och till ett belopp av 675 kr. Detta bidrag, som alltså är 225 kr. lägre än barnbidraget, får man fram till det kvartal då barnet fyller 18 år. Men samtidigt sker stora förändringar i beskattningen.

Den som är ensamstående förälder och har barn under 15 år beskattas enligt kolumn 4 i skattetabellen. Då barnen är mellan 15 och 17 år får man betala skatt enligt kolumn 2 och därefter enligt kolumn 1, d. v. s. ungarls-skatt. Detta kan belysas med ett exempel som gäller Stockholm. Vid en månadsinkomst av 2 000 kr. blir ökningen per år 2 268 kr. mellan kolumn 2 och 1 och 3 612 kr. mellan kolumn 4 och 1. Skatteökningen blir alltså flera gånger så stor som det studiebidrag som tillkommer vid fortsatt skolgång efter 16 år. Vidare inträder den förändringen då barnet fyllt 16 år, att för-värvsavdraget på 3 000 kr. upphör, och detta bortfall påverkar skatten avse-värt uppåt.

Som synes är det här fråga om rätt betydande belopp för en ensamstående

förälder med sådant hemmavarande barn, som på grund av fortsatta studier inte har förvärvsarbete. Det är en uppenbar orättvisa, som omgående måste rättas till.

II: 806

De frånskilda männens situation har på senare år väckt ökad uppmärksamhet. Inte minst har sammanslutningen »Männens rättsförening» bidragit till att sprida kännedom om de svårigheter och orättvisor som drabbar de frånskilda männen. Till skillnad från frånskilda kvinnor är nämligen frånskilda män tämligen illa tillgodosedda från rättvisesynpunkt, vilket är en konsekvens av det gamla könsrollstänkandet som kommit att prägla såväl lagstiftningen som den allmänna inställningen vad avser barn, hem och familj. För männens vidkommande har detta kommit att betyda, att de i samband med skilsmässa ofta får vidkännas hårda såväl personliga som ekonomiska uppoffringar. Det är i skilsmässosituationer nästan alltid den kvinnliga kontrahenten som kommer i förmånsställning. Så t. ex. tilldöms hustrun vid skilsmässomål i nära hundra procent av fallen vårdnaden om barnen. Även i övrigt innebär skilsmässa i regel stora nackdelar för männen. Ofta är det nämligen de som får lämna den tidigare gemensamma bostaden och de som måste betala dryga underhåll. Sålunda belastade med underhållsplikt gentemot hustru och barn kan männen i sådana situationer drivas till ruinens brant och ren desperation. Inte sällan slutar detta i socialt förfall, vilket statistiken över hemlösa i bl. a. Stockholm bär tydliga vittnesbörd om. Det måste anses synnerligen angeläget, att åtgärder vidtas för att bringa de mot männen i dessa situationer mest uppenbara orättvisorna ur världen. Viktigt är bl. a. att man och kvinna med vårdnadsansvar för barn ur skattesympunkt behandlas lika. I det sammanhanget bör särskilt påpekas vikten av att skattereglerna ändras så att underhållspliktig inte som nu endast får göra avdrag med högst 1 000 kr. om året per barn utan får dra av de verkliga underhållskostnaderna. Det är nämligen inte ofta dessa kostnader understiger det dubbla nu gällande maximibeloppet som får dras av per barn och år.

Utskottet

I förevarande betänkande behandlar utskottet motionsyrkanden angående sådana ändringar i beskattningen som motiveras av den skattskyldiges familjeförhållanden.

Enligt gällande bestämmelser sker en differentiering av skatteuttaget för gifta och ensamstående bl. a. därigenom att en gift skattskyldig, vars make inte har egen inkomst, medges dubbelt så stort ortsavdrag och schablonavdrag för kommunalskatt som en ogift skattskyldig utan hemmavarande barn. Vid beräkning av den statliga inkomstskatten för gift skattskyldig

tillämpas en delvis på tudelningsprincipen uppbyggd skatteskala med mindre brant progression än för ensamstående. Bestämmelserna för ogifta och jämställda med hemmavarande barn överensstämmer i dessa hänseenden med vad som gäller för gift skattskyldig.

För att kompensera barnfamiljerna för de särskilda kostnader för barn-tillsyn som uppkommer då båda föräldrarna eller en ogift med barn har förvärvsarbete medges förvärvsavgift med högst 3 000 kr. Har gift kvinna med hemmavarande barn under 16 år haft inkomst av rörelse eller eget arbete beräknas avgiften till 300 kr. plus 25 % av inkomsten. Om hon haft inkomst av jordbruksfastighet är avgiften begränsad till högst 1 000 kr. Vid faktisk sambesättning, d. v. s. då hustrun utfört arbete i mannens jordbruk eller rörelse, erhåller i stället mannen avgift med högst 1 000 kr. För ogift skattskyldig med hemmavarande barn under 16 år beräknas avgiften — oberoende av den skattskyldiges kön — till 300 kr. plus 25 % av inkomsten. Vidare medges avgift med 300 kr. även då gift kvinna utan hemmavarande barn förvärvsarbetar.

Ogift skattskyldig med barn, som inte är hemmavarande, kompenseras inte för sina kostnader för underhåll av barnet på annat sätt än att avgift medges för ett belopp om högst 1 000 kr. för varje barn som inte fyllt 16 år.

I motionerna I: 34 och II: 41 yrkar motionärerna utredning av frågan om rätt till avgift för faktiska kostnader för tillsyn av barn på grund av förvärvsarbete. Motionärerna framhåller bl. a. att schablonavgiften leder till vissa otillfredsställande konsekvenser och att kostnader för barn-tillsyn kan betraktas som omkostnader för intäkternas förvärvande. Samma skäl åberopas i motionerna I: 684 och II: 802, som stöd för en begäran om utredning i syfte att införa motsvarande rätt till avgift för styrkta nödvändiga kostnader för tillsyn av sjuk eller åldrig anhörig. Utredningsyrkandet i motionerna I: 566 och II: 632 om en prövning av möjligheterna för gift kvinna att erhålla rätt till avgift för lön till hembiträde motiveras främst av önskvärdheten att stimulera kvinnlig utbildad arbetskraft att i ökad utsträckning ta förvärvsarbete. I motionen II: 236 yrkas lagstiftning av innebörd att ogifta och med dem jämställda föräldrar med hemmavarande barn skall få bibehålla sina förmåner i beskattningshänseende, även sedan barnen uppnått gällande åldersgränser. Som stöd härför åberopar motionärerna de ekonomiska svårigheter för föräldrarna som kan uppkomma då barnen på grund av fortsatta studier inte har förvärvsarbete. I motionen II: 806 slutligen begär motionärerna att beloppsgränsen beträffande avgiften för underhåll av minderårigt barn slopas och att en utredning tillsätts med uppdrag att söka åstadkomma en objektiv behandling av skilsmässoparter. Som skäl för dessa yrkanden anför motionärerna bl. a., att den kvinnliga kontrahenten i skilsmässomål i nästan samtliga fall erhåller vårdnaden om barnen och får sitta kvar i boet, vilket i många fall medför sociala missförhållanden för männen.

Vid behandlingen av liknande motionsyrkanden vid tidigare års riksdagar har bevillningsutskottet uttalat bl. a. att det inte är lämpligt att ta ställning till förslag om mer väsentliga ändringar av gällande bestämmelser, innan familjeskatteberedningen avslutat sitt utredningsarbete. Utskottet har också framhållit, att vissa av de i motionerna berörda kostnaderna — i den mån de över huvud taget bör beaktas vid beskattningen — är av den karaktären att samhället lämpligen bör lämna compensation härför på annat sätt än via beskattningen, och att det i första hand ankommer på familjepolitiska kommittén att ta ställning till dessa spörsmål. Behovet av utredning angående behandlingen i skatte- och bidragshänseende av barnfamiljernas kostnader på grund av föräldrarnas förvärvsarbete har utskottet ansett vara tillgodosett. I fråga om yrkandet i motionen II: 236 har utskottet vidare anfört, att de ändamål motionärerna velat beakta i väsentlig mån blivit tillgodosedda genom den studiesociala reformen år 1964.

I de nu förevarande motionerna har sådana skäl inte framförts, som enligt utskottets mening bör föranleda ändrat ställningstagande. Med anledning av vissa uppgifter i motionen II: 806 vill utskottet framhålla att män och kvinnor i allt väsentligt är likställda inte bara vid beskattningen utan även inom den civilrättsliga lagstiftningen. I skilsmässomål skall vårdnadsfrågan avgöras med hänsyn till barnens bästa, och i de ekonomiska frågorna tas ingen hänsyn till parternas olika kön. Det kan emellertid ifrågasättas om beskattningen av ensamstående skattskyldig med underhållsplikt gentemot ej hemmavarande barn fått en lämplig avvägning i förhållande till övriga kategorier. Att såsom motionärerna yrkar slopa beloppsgränsen för underhåll av minderårigt barn skulle dock strida mot grundläggande principer vid beskattningen, nämligen att avdrag inte är medgivet för vad som utgivits till annans undervisning eller uppfostran. — Vad angår yrkandet i motionerna I: 684 och II: 802 vill utskottet erinra om att behovet av avdrag för kostnader för tillsyn av sjuk eller åldrig anhörig redan nu beaktas genom reglerna om avdrag för periodiskt understöd och för nedsatt skatteförmåga.

Familjeskatteberedningen har nu slutfört sitt arbete. Beredningen anför i sitt betänkande Individuell beskattning (Fi stencil 1969: 4) bl. a. att en sådan beskattning principiellt sett givetvis bör konstrueras utan hänsyn till den skattskyldiges kön och familjeförhållanden. För att underlätta övergången till ett sådant system har beredningen på grundval av omfattande beräkningar av skatteutfallet för olika kategorier skattskyldiga i skilda inkomstlägen presenterat tre olika alternativ för att övergångsvis mildra de effekter som en sådan reform skulle medföra. Familjeskatteberedningens förslag är f. n. föremål för remissbehandling. Med hänsyn härtill avstyrker utskottet bifall till motionerna i vad de hänvisats till bevillningsutskottet.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att riksdagen avslår

1) motionerna I: 34 och II: 41

- 2) motionerna I: 566 och II: 632 i vad de hänvisats till bevillningsutskottet
- 3) motionerna I: 684 och II: 802
- 4) motionen II: 236 samt
- 5) motionen II: 806.

Stockholm den 20 mars 1969

På bevillningsutskottets vägnar:

JOHN ERICSSON

Närvarande

från första kammaren: herr John Ericsson (s), fröken Ranmark (s), herrar Sundin (cp), Tage Johansson (s), Gösta Jacobsson (m), Tistad (fp), Paul Jansson (s), Arne Pettersson (s), Annerås (fp) och Karl Pettersson (m); samt

från andra kammaren: herr Brandt (s), fru Nettelbrandt (fp), herrar Carlstein (s), Eriksson i Bäckmora (cp), Enarsson (m), Wiklund i Härnösand (s), fru Berglund (s), herrar Börjesson i Falköping (cp), Leander (s) och Marcusson (s).

Reservationer

1) av herrar *Gösta Jacobsson* (m), *Karl Pettersson* (m) och *Enarsson* (m), vilka — under åberopande av innehållet i motionerna I: 34 och II: 41 samt I: 566 och II: 632 — ansett att utskottet under punkterna 1 och 2 bort hemställa,

att riksdagen — med bifall till motionerna I: 34 och II: 41 och med anledning av motionerna I: 566 och II: 632 — i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att Kungl. Maj:t med beaktande av de i motionerna anförda synpunkterna förelägger riksdagen förslag om komplettering av gällande bestämmelser om förvärvsavdrag innebärande att föräldrar med minderåriga barn må kunna erhålla avdrag för styrkta nödiga kostnader för den av förvärvsarbetet föranledda barntillsynen.

2) av herrar *Gösta Jacobsson* (m), *Karl Pettersson* (m) och *Enarsson* (m), vilka — under åberopande av innehållet i motionerna I: 684 och II: 802 — ansett att utskottet under punkten 3 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna I: 684 och II: 802

i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att Kungl. Maj:t utreder och föreslår rätt till avdrag för styrkta och nödvändiga kostnader vid tillsyn av sjuk eller åldrig nära anhörig.

3) av herrar Gösta Jacobsson (m), Karl Pettersson (m) och Enarsson (m), vilka

dels anfört följande:

Som framhålles i motionen II: 806 kan det med fog göras gällande, att tillräcklig hänsyn inte tas vid beskattningen till den ekonomiska situation som uppkommit för den som utger underhållsbidrag till hemmavarande barn under 16 år. Kompensation för detta underhållsbidrag lämnas nämligen endast på det sätt att avdrag medges med högst 1 000 kr. för varje barn, medan däremot en ensamstående med hemmavarande minderårigt barn har rätt till — förutom barnbidrag — såväl förvärvsavdrag som dubbelt ortsavdrag. Å andra sidan kan det inte komma i fråga att — så som yrkas i motionen — helt slopa beloppsgränsen för detta avdrag. En sådan åtgärd skulle nämligen leda till att dessa barnförsörjare i stället gynnas i förhållande till andra kategorier skattskyldiga. En lämplig avvägning är enligt vår mening att höja den nu gällande beloppsgränsen för ifrågasvarande avdrag till 2 000 kr. Den höjda beloppsgränsen bör gälla från och med 1970 års taxering.

dels ansett att utskottet under punkten 5 bort hemställa,
att riksdagen

a) med anledning av motionen II: 806 antar följande

Förslag

till

Lag

om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370)

Härigenom förordnas att 46 § 2 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

46 §.

2 m o m. I hemortskommunen — — — försäkring; samt

4) för belopp som den skattskyldige enligt vid självdeklarationen fogat intyg från barnavårdsnämnd, barnavårdsman eller kommunal förtroendeman utgivit under beskattningsåret för underhåll av sådant

4) för belopp som den skattskyldige enligt vid självdeklarationen fogat intyg från barnavårdsnämnd, barnavårdsman eller kommunal förtroendeman utgivit under beskattningsåret för underhåll av sådant

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

hans barn under 16 år som icke varit hemmavarande, dock högst med 1 000 kronor för varje barn.

Har skattskyldig — — — eller underhållsbidraget.

Därest skattskyldig — — — — — nämnda tid.

Avdrag, som — — — — — 18 år.

hans barn under 16 år som icke varit hemmavarande, dock högst med 2 000 kronor för varje barn.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och tillämpas första gången vid 1970 års taxering.

b) avslår motionen II: 806 i den mån den inte kan anses besvarad genom vad sålunda anförts och hemställts.

4) av herr *Eriksson* i Bäckmora.

Särskilt yttrande

av herrar *Sundin* (cp), *Tistad* (fp), *Annerås* (fp), fru *Nettelbrandt* (fp) och herr *Börjesson* i Falköping (cp):

Som vi tidigare framhållit — bland annat i en reservation till utskottets betänkande nr 47 år 1968 — anser vi att den grundläggande principen för det framtida reformarbetet på familjebeskattnings område bör vara att varje inkomsttagare beskattas efter sin inkomst och oberoende av civilstånd. Det är dock nödvändigt att vid en sådan reformering av familjebeskattningen utforma övergångsanordningar som gör det möjligt att ta hänsyn till de praktiska problem som uppstår för t. ex. kvinnor, som på grund av ålder, bristfällig utbildning eller ensidig näringslivsstruktur på den ort där de bor, har begränsade möjligheter till förvärvsarbete. Vi fäster stor vikt vid dessa övergångsanordningar. I ett system av individuell beskattning hör förvärvsavdraget inte hemma. Vid en successiv skattereform med övergång till individuell beskattning bör emellertid höjningar av barnbidragen med betydande belopp ingå som en viktig del av reformen. Riktmärket för samhällets familjepolitiska stöd bör vara att detta anknyts endast till barnen.

Frågan om förvärvsavdrag och om avdrag för underhåll av barn samt övriga i motionerna upptagna frågor bör få sin lösning inom ramen för individuell beskattning. Bland annat genom familjeskatteberedningens och familjepolitiska kommitténs arbete föreligger ett så omfattande utred-

ningsmaterial att, om den politiska viljan finns, ett förslag i enlighet med de riktlinjer vi skisserat innefattande bland annat ett med betryggande övergångsordningar försett successivt införande av individuell beskattning kan föreläggas nästa års riksdag.